

Landbruksstrategi 2021–2030 for Viken fylkeskommune

Temastrategi landbruk

GODKJENT I FYLKESTINGET 24.11.2021

Tittel: Landbruksstrategien 2021-2030

Type dokument: Temastrategi

Eier/virksomhet: Viken fylkeskommune

Forfatter: Camilla Winterseth

Første gang opprettet:

Sist oppdatert/versjoner:

Vedtatt av: Fylkestinget

Dato vedtatt: 24.11.2021

Saksnummer: [nnnn/nn]

ISBN nr: [nnn-n-nn-nnnnnn-n]

Fotograf: Forside: bakgrunnsbilde: GettyImages, fotoremse ovenfra: Torbjørn Tandberg, Camilla Winterseth,
Torbjørn Tandberg, Fylkesmannen i Buskerud

Se flere dokumenter på www.viken.no/nn

Innhold

1.	Om landbruksstrategien	4
1.1	Innramming av landbruksstrategien	5
1.2.1	Styrende dokumenter og planer.....	5
1.2.2	Rollen som samfunnsutvikler og samarbeidende instanser	6
1.2.3	Bruk av de fire virkemiddelkategoriene	7
1.2	Prosessen i landbruksstrategien	8
2	Kunnskapsgrunnlag om landbruket i Viken.....	9
2.1	Jordbruk.....	10
2.2	Skogbruk.....	14
2.3	Landbruksarealene – bruk av arealer til andre formål.....	15
2.4	Artsmangfold	15
2.5	Klimaendringer i Viken	15
2.6	Viken Fylkeskommunes egne landbrukseiendommer	16
3	Innsatsområder i landbruksstrategien.....	17
3.1	Innsatsområde 1: Livskvalitet, velferd og like muligheter.....	18
3.1.1	Viken vil	18
3.1.2	Viken skal.....	19
3.1.3	Tiltaksplan.....	20
3.2	Innsatsområde 2: Bærekraftig og rettferdig økonomisk system	21
3.2.1	Viken vil	21
3.2.2	Viken skal.....	22
3.2.3	Tiltaksplan.....	24
3.3	Innsatsområde 3: Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring	25
3.3.1	Viken vil	25
3.3.2	Viken skal.....	27
3.3.3	Tiltaksplan.....	28
3.4	Innsatsområde 4: Redusert klimagassutslipp og energiomlegging	30
3.4.1	Viken vil	30
3.4.2	Viken skal.....	31

3.4.3	Tiltaksplan.....	32
3.5	Innsatsområde 5: Helhetlig by- og stedsutvikling.....	33
3.5.1	Viken vil	33
3.5.2	Viken skal.....	34
3.5.3	Tiltaksplan.....	35
3.6	Innsatsområde 6: Miljø, økosystem og biologisk mangfold	36
3.6.1	Viken vil	36
3.6.2	Viken skal.....	37
3.6.3	Tiltaksplan.....	39

1. Om landbruksstrategien

Landbruksstrategien 2021 – 2030 er en temastrategi som viser retning for hvordan landbruket i Viken skal utvikles mot 2030. Landbruksstrategien skal ha «fokus på primærnæringsens rolle i det grønne skiftet, og hvordan sjølforsyningsgraden på norske ressurser i regionen kan økes». Dette er slått fast i Samarbeidsplattform Viken 2019-2023 (s 21) og i Fylkestingets vedtatte verbalpunkt nr. 45 i behandlingen av Økonomiplan 2020-2023 (desember 2019).

Hovedmålsetninger:

- Økt selvforsyningsgrad basert på norske ressurser i regionen.
- Styrke og utvikle primærnæringene slik at Viken kan bli en foregangsregion i det grønne skiftet, basert på biologiske ressurser

---

Landbruksstrategien er utformet innenfor nasjonale forventninger på landbruksområdet og vedtatte regionale planer, og det er valgt å gi lite plass til henvisninger og gjengivelser av styringsdokumenter. Landbruksstrategien er harmonisert med [Regional Planstrategi 2020-2024 «Veien til et bærekraftig Viken»](#) så langt tjenlig.

Landbruksstrategien velger ut langsiktige samfunns mål som viser hva Viken fylkeskommune selv vil gjøre og hvordan vi vil bruke de fire virkemiddelkategoriene vi rår over for å utføre våre egne tiltak – «Viken skal». Landbruksstrategien vil også vise områder der fylkeskommunen vil kunne være en rollemodell og benytte sin påvirkningskraft – «Viken vil».

Landbruksstrategien i seg selv sikrer ingen finansiering til tiltakene som beskrives og har et langsiktig perspektiv. Derfor vil tiltakene som beskrives i strategien måtte operasjonaliseres og konkretiseres i kommende budsjetter og økonomiplaner

1.1 Innramming av landbruksstrategien

Fylkeskommunen har lagt til grunn en forutsetning om at landbruket sikres en totaløkonomi som gjør små og store landbruksbedrifter økonomisk i stand til å utvikles, legge om drift og ta i bruk klimavennlig teknologi og en mer sirkulærøkonomisk driftsmåte. Det må lønne seg å være klima- og miljøvennlig bonde og skogbruker, og det må stimuleres til trygg økonomi for alle som driver landbruk i hele Viken.

Viken fylkeskommune ser for seg å videreføre og utvikle dagens oppgaver på landbruksområdet, det være seg statlige oppgaver eller oppgaver som fylkeskommunen selv har initiert og er i gang med. Disse igangværende oppgavene blir med videre, men det legges ikke opp til å detaljere dem i Landbruksstrategien.

1.1.1 Styrende dokumenter og planer

Landbruksstrategien innrammes av vedtatte føringer, lovverk og planer på området, og inngåtte avtaler vil bli ivaretatt.

Fylkeskommunens statlige oppgaver er nedfelt i årlig oppdragsbrev fra Landbruks- og matdepartementet – det er oppgaver som vi ivaretar i dag:

- Vektlegge samfunnsutviklerollen med blant annet bærekraftsmål, verdiskaping og regional utvikling
- Næringspolitisk innsats på landbruks- og matområdet
- Ansvar for og oppfølging av planen Regionalt Næringsprogram i landbruket (RNP)
- Forvaltning av statlige midler til støtteordningene Regionale Tilretteleggingstiltak (RT) og Rekruttering og Kompetanseheving i landbruket (RK)
- Ansvar for Kompetansenettverk lokalmat ØST
- Følge opp arbeid med høstbare viltressurser
- Innspill til de årlige jordbruksforhandlingene
- Følge opp kompetansepolitikk, blant annet ved videregående skoler med utdanningsprogram Naturbruk, utvikling av fagskoletilbud og tilbudet «Voksenagronomen»
- Regional planlegging knyttet til arealforvaltning
- Regional planlegging knyttet til vannforvaltning
- Høringsuttalelser til utredninger, lovverk og planer

Fylkeskommunen utfører oppgaver fra Klima- og miljøverndepartementet knyttet til:

- Vannforvaltning og vassdragsrestaurering, blant annet koordinere arbeidet med regionale planer for vannforvaltning og følge opp vannforskriften som regional planmyndighet og grunneier
- Friluftsliv
- Forvaltning av høstbare, ikke truede arter av innlandsfisk
- Forvaltning av deler av tilskuddsordninger knyttet til områdene over
- Miljødata og veiledning knyttet til områdene over

På fylkeskommunalt nivå forholder Landbruksstrategien seg til eksisterende føringer, vedtak og planer:

- Samarbeidsplattformen for Viken fylkeskommune

- Fylkestinget har besluttet at Landbruksstrategien skal ha «fokus på primærnærings rolle i det grønne skiftet, og hvordan sjølforsyningsgraden på norske ressurser i regionen kan økes».
- Regional planstrategi 2020-2024 «Veien til et bærekraftig Viken»
- Regionalt bygdeutviklingsprogram 2019-2022 med tilhørende delprogram Regionalt Næringsprogram (RNP), Regionalt Miljøprogram (RMP) og Regionalt Skog- og Klimaprogram (RSK)
- Næringsplaner i de tre tidligere fylkene, inntil planene avløses
- Vedtatte klima- og energiplaner for Akershus og Østfold
- Regionale planer for vannforvaltning
- Kommende tre regionale planer vil kunne påvirke Landbruksstrategien:
  - Livskvalitet, deltakelse og likeverd
  - Kompetanse og verdiskaping
  - Areal og mobilitet
- Andre temastrategier i Viken Fylkeskommune
- Fylkeskommunen legger til grunn at tollvern, markedsregulering og jordbruksavtaleinstituttet er basis for videre utvikling av landbruket.
- Fylkeskommunen oppnevner representanter til blant annet:
  - Rovviltnevnder
  - Vannområdeutvalgene
  - Regionrådene
  - Nasjonalparkstyrer
- Viken ønsker både å påvirke og få kunnskap om forvaltning av viktige ressurser gjennom deltagelse i utvalg. Det kan både tilkomme og falle ifra utvalg i planperioden.

1.1.2 Rollen som samfunnsutvikler og samarbeidende instanser

Fylkeskommunen inntar nå en forsterket rolle som samfunnsutvikler, også innenfor landbrukssektoren. Dette tilsier en helhetlig tilnærming der dialog og samskaping med andre instanser blir sterkere enn tidligere. Et kraftig instrument vil være Det regionale partnerskapet for landbruket i Oslo og Viken med sentrale deltakere som Bondelag, Bonde- og småbrukarlag, Skogeierlag og videre instanser fra offentlig landbruksforvaltning hos Statsforvalteren og Innovasjon Norge.

Landbruket har samlet sett mange instanser og nettverk, og Landbruksstrategien legger opp til å ha en åpen dør og god dialog med alle. Eksempler er kompetanseinstanser som Norsk Landbruksrådgiving, Kompetansenettverket for lokalmat Øst og NIBIO, videre deltakerne i hele verdikjeden knyttet til mat, uttrykt ved "fra jord til bord". Viken fylkeskommune har en holdning om å lytte til og interesse i å ha kontakt med relevante interesseorganisasjoner.

Foruten aktuelle instanser knyttet til landbrukssektoren, vil Landbruksstrategien fremheve:

- Samarbeid og koblinger mellom landbruk – reiseliv - lokalmat – inn på tunet
- Samarbeid med andre fylkeskommuner, kommuneregioner og kommuner.

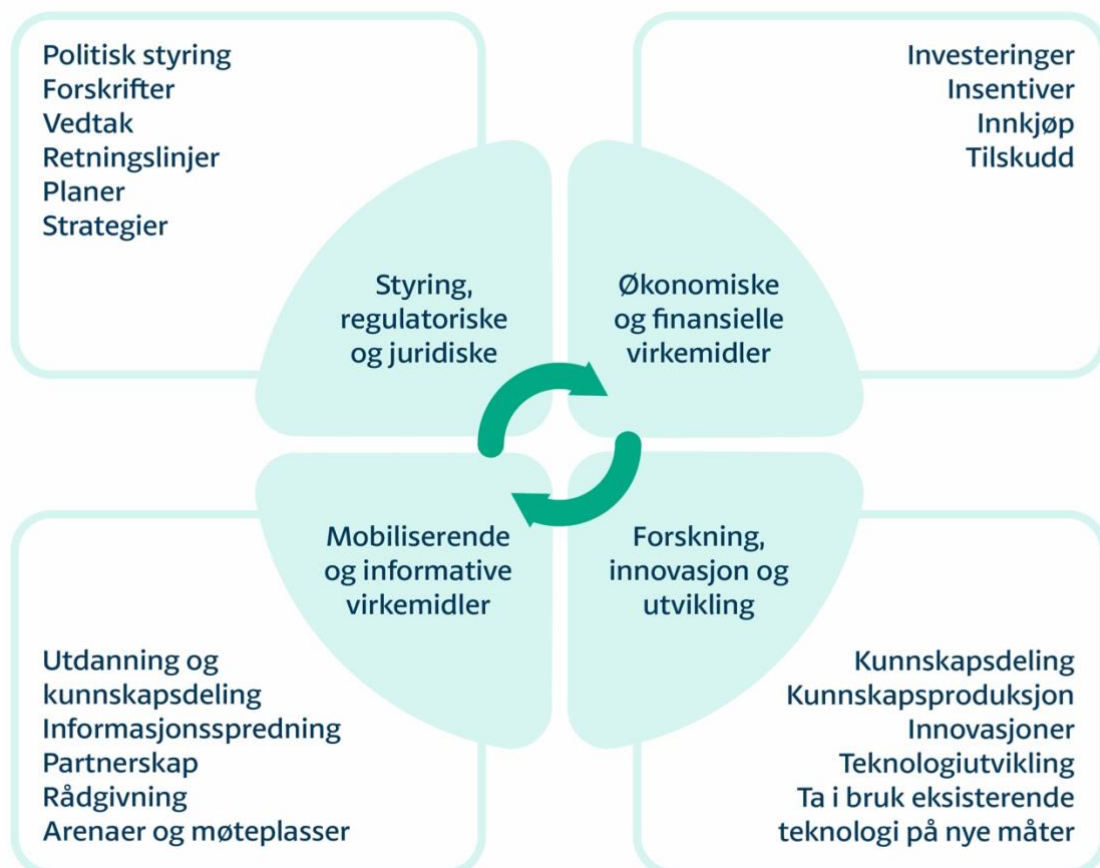
Det må også pekes på samarbeid internt i fylkeskommunen. Landbruk er tillagt rådsområde Næring og tannhelse, samtidig som landbruk har direkte og indirekte innvirkning på oppgaver som er plassert i andre rådsområder og vice versa.

Viken fylkeskommune er grunneier for store jord- og skogbrukseiendommer på de videregående skolene med utdanningsprogram naturbruk med egne skolegårdsbruk. I drift og forvaltning av disse eiendommene kan fylkeskommunen gå foran som et godt eksempel.

1.1.3 Bruk av de fire virkemiddelkategoriene

I dag er det gjerne slik at den instans som har fått oppdrag og ansvar også har fått hånd om forvaltningen av virkemidlene. Det betyr at landbruksstrategien vil peke på tiltak som fylkeskommunen kan ønske utført, men der ansvar og virkemidler ligger til en annen instans. Et eksempel kan være at fylkeskommunen ønsker sterkere innsats på et miljøaspekt samtidig som det er stat eller kommune som har ansvaret for støtteordning og økonomi. Fylkeskommunen vil gjennom dialog og samhandling søke å påvirke til gode og omforente løsninger. Fylkeskommunen selv har begrensede virkemidler til rådighet, men vil i Landbruksstrategien tydeliggjøre hvilke egne aktiviteter som prioriteres.

Fylkeskommunen vil, ved siden av dialog og samhandling, kombinere de fire virkemiddelkategoriene for å oppnå flere og mer målrettede resultater. De fire virkemiddelkategoriene vises i nedenstående figur.

Beskrivelse av innhold i de fire virkemiddelkategoriene, utviklet av Viken fylkeskommune i Regional planstrategi

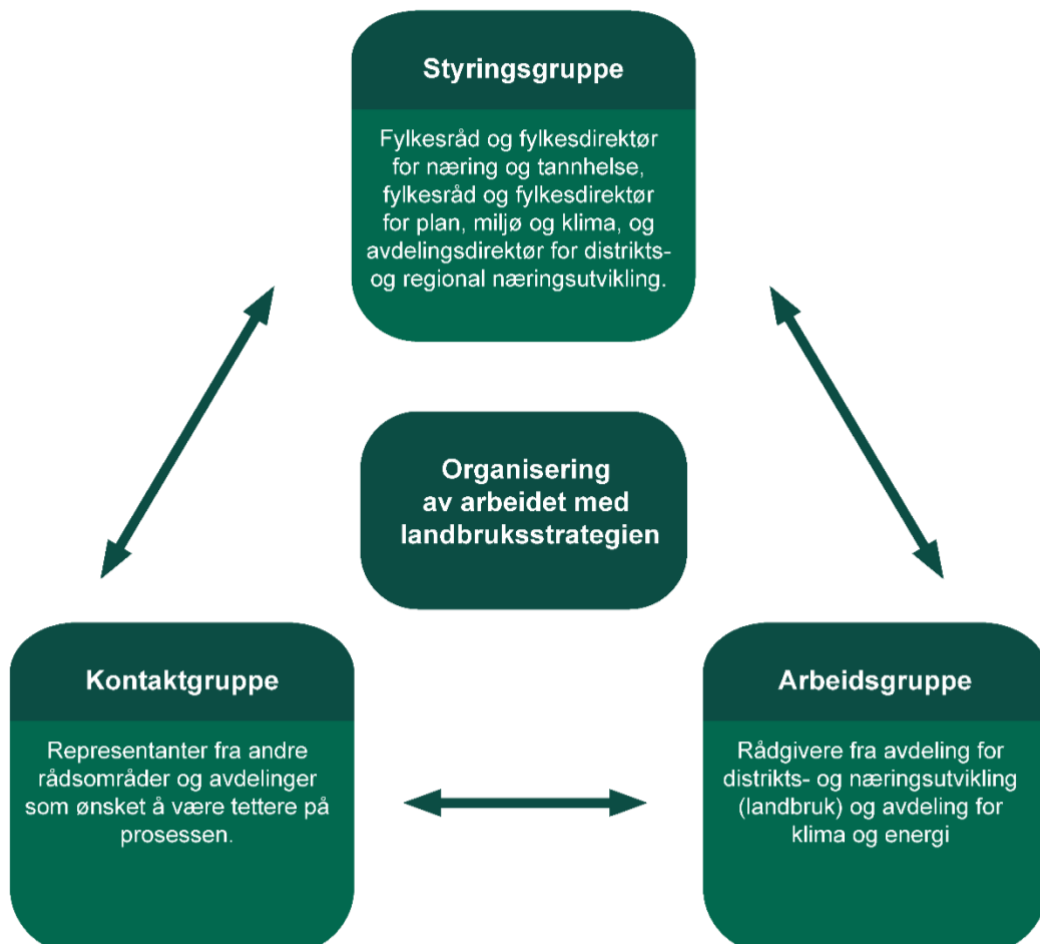

1.2 Prosessen i landbruksstrategien

I forbindelse med fylkestingets behandling av årsbudsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023, vedtok fylkestinget blant annet at «landbruksstrategien skal ha «fokus på primærnæringsens rolle i det grønne skiftet, og hvordan sjølforsyningsgraden på norske ressurser i regionen kan økes. Arbeidet med landbruksstrategien er også forankret i *Samarbeidsplattform Viken 2019-2023* og *Regional planstrategi 2020-2024*.

Skisse til prosess og innhold er forankret i Fylkesrådet i Viken. Landbruksstrategien er en temastrategi som beskriver hvilke mål Viken fylkeskommune setter for sitt arbeid innenfor landbruksområdet, og hvilke tiltak som skal bidra til å nå disse målene. Som temastrategi regulerer landbruksstrategien fylkeskommunens egen innsats og virkemiddelbruk på området.

Arbeidet med landbruksstrategien er organisert med en styringsgruppe, en arbeidsgruppe og en kontaktgruppe. Dette er vist i figuren under. Arbeidsgruppa har bestått av rådsområde næring og tannhelse og rådsområde plan, klima og miljø. Kontaktgruppen har i tillegg bestått av representanter fra rådsområdene: Fylkesrådsleders kontor, utdanning og kompetanse, samt samferdsel.

Arbeidet med landbruksstrategien startet med intern forankring av innhold og prosess, før det ble innhentet innspill til tema og satsingsområder både intern og eksternt høsten 2020. Vi mottok over 200 eksterne og interne innspill til Landbruksstrategien. Innspillene dekker et stort spekter av landbruksrelaterte tema. Innspillene ble først sortert, kategorisert og plassert under hovedtemaene i politisk plattform og videre innsatsområdene fra Regional planstrategi. Dermed er det sikret at innspill som ble tatt inn i strategien samsvarer med Vikens øvrige arbeid og planer. Dette arbeidet viste at mange av innspillene var ulike formuleringer rundt samme tematikk.

Strategien ble sent på intern høring i Fylkeskommunen før den eksterne høringen i mai/juni 2021, behandling av høringsinnspill og endelig behandling i Fylkestinget i oktober 2021.

2 Kunnskapsgrunnlag om landbruket i Viken

Viken er landets største jordbruksfylke, og hadde i 2020 et jordbruksareal i drift på 2 028 810 dekar, dette utgjør 20,6 % av den dyrkede jorda i Norge. I Norge er 3,4 prosent av landarealet dyrket eller dyrkbar jord. Viken er også et betydelig skogfylke. Sammen med Oslo har Viken 13,8 % av den produktive skogen i Norge og sto i 2020 for 25,4 % av avirkningen av industrivirke for salg (SSB, tabell 11712). Likevel står primærnæringene for bare 1,3 prosent av sysselsettingen i Viken (2018), mot 2,2 prosent for landet som helhet.

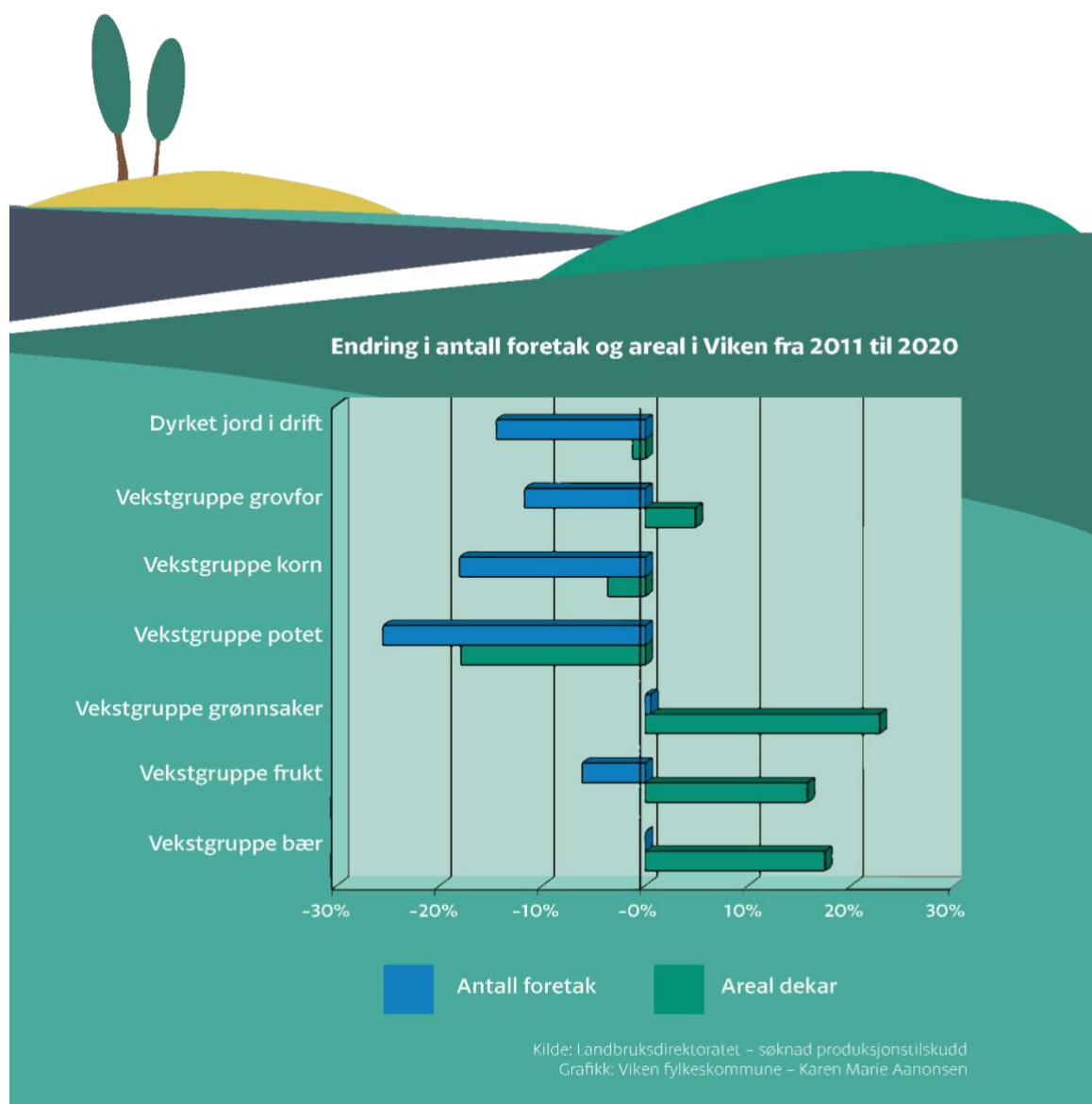
Tabellen viser antall bedrifter og antall sysselsatte i jord- og skogbruk med tilknyttede tjenester i Viken:

	VIKEN		VIKEN I % AV NORGE	
	VIRKSOMHETER	SYSSELSATTE	VIRKSOMHETER	SYSSELSATTE
JORDBRUK OG TJENESTER TILKNYTTET JORDBRUK, JAKT OG VILTSTELL	8 031	5 516	16,4	14,8
SKOGBRUK OG TJENESTER TILKNYTTET SKOGBRUK	2 385	1 532	24,8	24,5

Kilde: SSB, tabell 08536 og 07091.

2.1 Jordbruk

Matproduksjonen i Viken foregår på gårdsbruk som er svært ulike med hensyn til naturgitte forhold, driftsform og bruksstruktur. De dominerende vekstgruppene i Viken er korn (69 % av arealet) og grovfôr (29 % av arealet), men arealet for vekstgruppene frukt, bær og grønnsaker øker stadig. Figuren under viser utvikling i arealer og antall foretak de siste 10 årene. Det har vært nedgang i antall foretak for alle produksjoner unntatt for bær, der antall foretak har økt med 3 %.

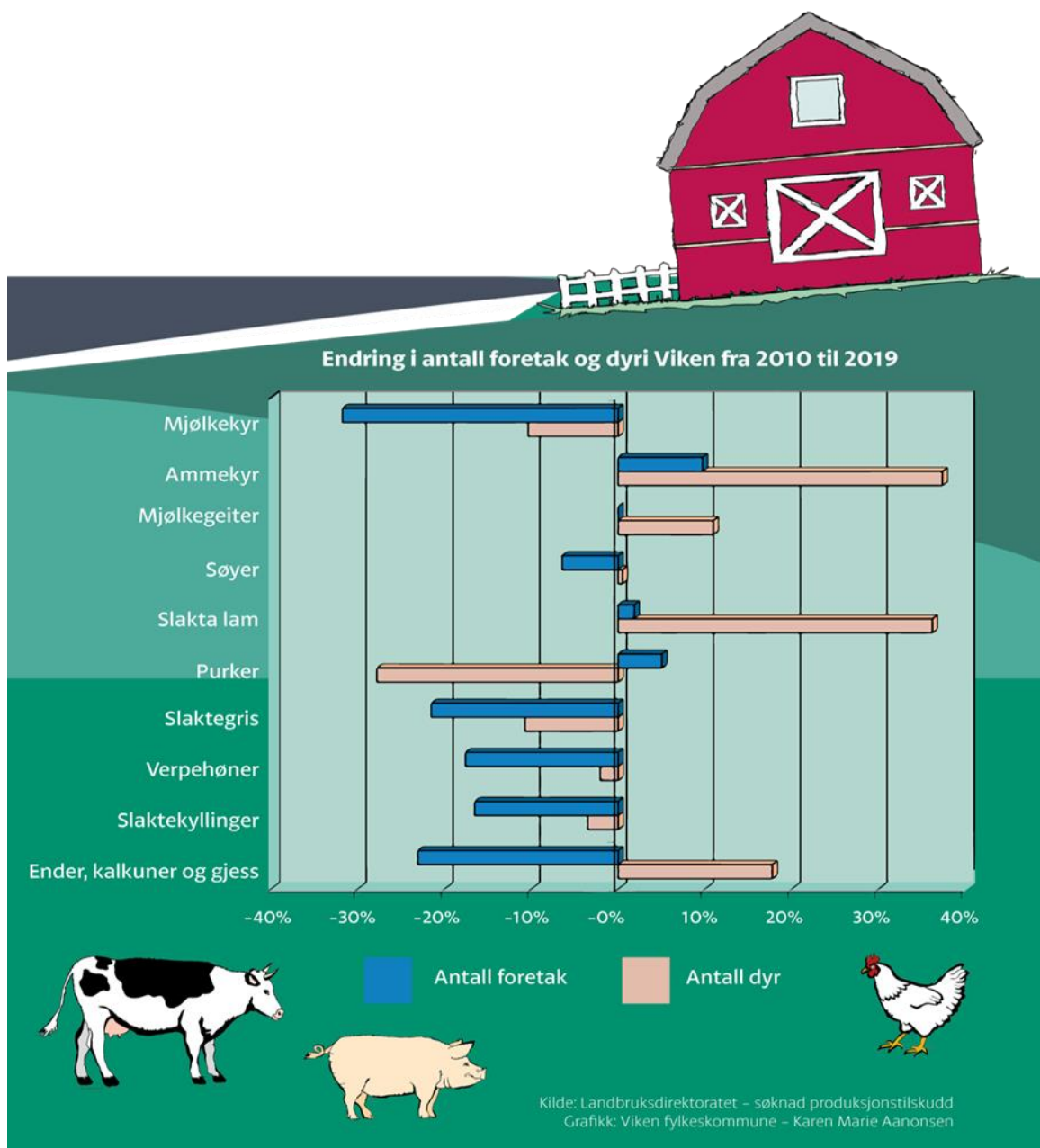
Tabellen viser jordbruksarealet i Viken fordelt på ulike vekstgrupper og i prosent av landet:

	VIKEN	% AV TOTALT JORDBRUKSAREAL I VIKEN	NORGE	VIKEN I % AV NORGE
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE GROVFÔR	581 816	29	6 674 053	8,7
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE KORN	1 391 766	69	2 914 771	47,7
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE POTET	12 713	0,6	114 463	11,1
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE GRØNNSAKER	20 011	1,0	70 743	28,3
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE FRUKT	5 093	0,3	22 374	2,8
AREAL (DAA) VEKSTGRUPPE BÆR	7 688	0,4	21 539	35,7

Kilde: Landbruksdirektoratet - Søknad om produksjonstilskudd 2020

Viken har ca. 178 000 daa innmarksbeite, og det søkes produksjonstilskudd for omtrent to tredjedeler av arealet. Innmarksbeite er areal som ikke kan høstes maskinelt, men som må beites. Innmarksbeite representerer en stor fôrressurs og karbonlager, som det er viktig at blir ivaretatt.

Husdyrbruket i Viken har en stor andel sau, men Viken har også en god andel amme- og melkeku. I noen deler av fylket er også produksjonen av slaktegris, kylling og egg betydelig. De siste ti årene er antall foretak som har melkekyr redusert med rundt 30 %. Antallet melkekyr er ikke redusert like mye, noe som viser at utviklingen går mot færre, men større bruk. Dette er en utvikling som gjelder de fleste husdyrproduksjonene. Figuren under beskriver denne utviklingen.

Tabellen viser antall husdyr i Viken og i prosent av landet:

	VIKEN	NORGE	VIKEN I % AV NORGE
ANTALL MJØLKEKYR	13 226	210 377	6,3 %
ANTALL AMMEKYR	13 643	99 460	13,7 %
ANTALL MJØLKEGEITER	1 894	34 278	5,5 %
ANTALL SØYER	51 205	846 929	6,0 %
ANTALL SLAKTET LAM	89 645	1 383 932	6,5 %
ANTALL PURKER	8 332	77 788	10,7 %
ANTALL SLAKTEGRIS	179 186	1 524 204	11,8 %
ANTALL VERPEHØNER	717 937	4 102 529	17,5 %
ANTALL SLAKTEKYLLINGER	12 926 267	67 249 091	19,2 %
ANTALL SLAKTET ENDER, KALKUNER OG GJESS	647 942	1 179 571	54,9 %

Kilde: Landbruksdirektoratet - Søknad om produksjonstilskudd 2019

2.2 Skogbruk

I Viken utgjør skogen 57 % av landarealet. Den næringsmessige drift av skogbruket har stor betydning for samfunnet, med en årlig verdiskaping i regionen på om lag 7,5 milliarder kroner. Skog og skogareal er i tillegg viktig for klima, økosystemtjenester og karbonlagring, og for andre næringer og rekreasjon.

Tabellen viser nøkkeltall for skog og skogbruk i Oslo og Viken:

AREAL	
TOTALT SKOGAREAL	14 099 km ²
AREAL PRODUKTIV SKOG	11 759 km ²
SKOGAREAL MED SPESIELLE RESTRIKSJONER	
SKOGAREAL OMFATTET AV SKOGLOVENS MARKAFORSKRIFT	1 260 km ²
VERNET AREAL – PRODUKTIV SKOG	535 km ²
VERNSKOG – PRODUKTIV SKOG	334 km ²
SKOGVOLUM OG TILVEKST	
STÅENDE KUBIKKMASSE	180 MILL. KM ³
TRESLAGSFORDELING	45 % GRAN, 17 % FURU, 38 % LAUV
ÅRLIG TILVEKST	4,83 MILL. M ³
AKTIVITET	
GJENNOMSNIITTLIG ÅRLIG AVVIRKNING (2017-2019)	2,8 MILL. M ³ (HERAV GRAN 1,9 MILL. M ³)
PLANTING (2020)	9,3 MILL. PLANTER
UNGSKOOPLEIE (2020)	96 000 DEKAR
SKOGEIERE OG INFRASTRUKTUR	
ANTALL SKOGEIENDOMMER STØRRE ENN 50 DEKAR	14 800
SKOGSBILVEIER	10 900 KM
VERDISKAPING	
FØRSTEHÅNDS BRUTTOVERDI PÅ INNMÅLT TØMMER (2020)	1,0 MILLIARD KRONER
ÅRLIG VERDISKAPING SKOGBRUK OG SKOGINDUSTRI (ESTIMERT)	CA. 8 MILLIARDER KRONER

Kilde: Handlingsplan for skogbruk i Oslo og Viken 2021-2025, Statsforvalteren i Oslo og Viken

2.3 Landbruksarealene – bruk av arealer til andre formål

Mange av de mest produktive landbruksarealene i Viken ligger i eller i nærheten av tettsteder med stor befolkningsvekst. I mange år har dette ført til at jordbruksareal er blitt bygd ned til fordel for boliger, veier, næringsvirksomhet og andre formål. Samarbeidsplattformen for Viken 2019-2023 har null-visjon for nedbygging av dyrket mark.

2.4 Artsmangfold

Som følge av gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, er Viken det mest artsrike landarealet i Norge. Omtrent 80 prosent av Norges landlevende arter er representert her, og det er en høy tetthet av truede arter. Bebyggelse og menneskelig aktivitet er den viktigste årsaken til at deler av dyre- og plantelivet, både på land og i vann, er truet. I flere områder er det dyre- og plantearter av stor og særlig stor nasjonal forvaltningsinteresse. For eksempel er Norefjell og Hardangervidda sentrale leveområder for villrein, som Norge har et ansvar for i Europa.

2.5 Klimaendringer i Viken

Klimagassutslippene i Viken gikk ned med 15 % mellom 2009 og 2019. Dette tallet inkluderer ikke utslippene fra varer og tjenester som vi kjøper fra andre land og regioner. Skal vi klare å unngå alvorlige klimaendringer, må vi kutte alle utslipp fra fossile kilder og kraftig redusere prosessutslipp fra transport, landbruk og industri. De resterende utslippene kan ikke være større enn det som fanges opp av eller bindes i skog, jord og havbunn, eller gjennom nye teknologiske løsninger. Men det er mulighet for økning og større omsetning av CO₂ både i skog og jordbruksarealer ved økt fotosyntese, karbonlagring i jord, og bruk av biologisk materiale i byggenæringen (karbonlagring) og som energibærer for eksempel biodrivstoff (karbonbruk). Alt dette kan innebære både positive og negative bidrag til klimaregnskapet. Kunnskapen om karbonkretsløpet knyttet til skogbruket øker stadig. Strategier og planer må derfor jevnlig oppdateres med ny kunnskap. Uansett har fylkeskommunen et mål om at klimagassutslipp skal kuttes med minst 80% innen 2030 målt mot referanseåret 2016.

I Viken kan vi forvente at klimaendringer vil føre til kraftig nedbør, økte problemer med overvann, stormflo, flere og større flommer og flere jord- og snøskred. Økt og endret erosjon kan utløse flere kvikkleireskred, avrenning og dårligere vannkvalitet..

SKOGENS KLIMAEFFEKT I TALL:

- 1 KUBIKKMETER (M³) MED TØMMER BINDER CA. 1 TONN MED CO₂
- DEN STÅENDE KUBIKKMASSEN I OSLO OG VIKEN BINDER CA. 180 MILLIONER TONN CO₂-EKVIVALENTER
- TILVEKSTEN I SKOGEN ER STØRRE ENN AVVIRKNINGEN, OG ÅRLIG ØKER DEN TOTALE BINDINGEN MED 2 MILLIONER CO₂-EKVIVALENTER
- ÅRLIG TAS DET OPP NESTEN 4,5 MILL. TONN CO₂-EKVIVALENTER I SKOGEN I OSLO OG VIKEN. DETTE TILSVARER MER ENN 80% AV KLIMAGASSUTSLIPPENE I REGIONEN, SOM VAR PÅ 5,4 MILL. TONN CO₂-EKVIVALENTER I 2018.

Kilde: Handlingsplan for skogbruk i Oslo og Viken 2021-2025, Statsforvalteren i Oslo og Viken

2.6 Viken Fylkeskommunes egne landbrukseiendommer

Viken fylkeskommune eier og forvalter viktige landbrukseiendommer i sine områder. De mest omfattende og helhetlige landbrukseiendommene er knyttet til fire av de videregående skolene med utdanningsprogram naturbruk der skolen har egen drift av gårdsbruket.

Våre fire største skolegårdsbruk disponerer i alt ca. 4.400 daa dyrka mark, ca. 600 daa beiter og ca. 9.500 daa skog og utmark. Skolene har i dag ansvar for opplæring av ungdom, og tilbud til voksenagronom. Skolene gjør allerede i dag en innsats for å vise og drive et fremtidsorientert landbruk.

Foruten ansvaret for dagens videregående opplæring til unge og voksne, ser skolene gjerne at oppgavene knyttet til et framtidsrettet landbruk blir forsterket og rettes mot et bredere publikum:

- Forsknings- og forsøksvirksomhet
- Demonstrasjons – og visningsaktiviteter
- Holdningsskapende aktiviteter og kompetansebygging
- Utprøving av og formidling om nye driftsformer innen jord- og skogbruk

Skolene har romslige anlegg for økt aktivitet og vil relativt enkelt kunne utvide sine oppgaver. Det vil være behov for å sikre en god organisering der ansvaret for skole, gårdsbruk og ny aktivitet er helhetlig ivaretatt lokalt. Nye tiltak vil skolene måtte søke om og konkurrere om midler til via fylkeskommunens budsjettarbeid.

Det nevnes også at videregående skoler med naturbruk, men uten eget gårdsbruk, også har et utstrakt samarbeid med landbruksnæringen.

Fylkeskommunen rår også over enkeltstående eiendommer og skogteiger. Fylkeskommunen har dessuten store arealer i veikanter på fylkesveiene. Fylkeskommunens egne jord- og skogbrukseiendommer skal driftes med særlig fokus på miljø og bevaring av ulike typer naturmangfold og praktisere ulike typer driftsformer. Eiendomsstrategien til Viken fylkeskommune vil være relevant for ytterligere ambisjoner knyttet til Vikens naturbruksskoler og landbrukseiendommer.

3 Innsatsområder i landbruksstrategien

Tilnærming til beskrivelse av innsatsområdene

Innsatsområdenes overskrifter i Landbruksstrategien følger tilsvarende overskrifter i Regional Planstrategi, som igjen følger metoder og inndeling i arbeidet i FN 17. Landbruksstrategien vil for hvert av de seks innsatsområdene inneholde:

- «Viken vil» beskriver innsatsområdet og utvalgte temaer for hva Viken vil engasjere seg i. Temaer kan her tangere andre aktørers virkemidler og oppgaver, men denne strategien har ikke anledning til å legge føringer for andre aktører. Slike tema kan det senere vurderes å løfte inn i regionale planer, for gjennom dem forplikte andre aktører og deres virkemidler.
- «Viken skal» viser hva Viken skal jobbe for å oppnå og hvordan Fylkeskommunen skal jobbe mot ambisjonene.
- «Tiltaksplan» med mål, prioriterte tiltak og virkemidler til rådighet. Der det er beskrevet tiltak som Fylkeskommunen ønsker utført, men ikke har ansvar for eller egne virkemidler til er «påvirkning» beskrevet som virkemiddel.
- Det er lagt til bokser som inneholder kortfattet, relevant informasjon knyttet til innsatsområdet

Det er tatt sikte på å gjøre dokumentet kortfattet og tydelig for å bli et praktisk og benyttet arbeidsverktøy framover. Diskusjoner er viet lite plass i dokumentet. Med år 2030 som horisont er det begrenset konkretisering i tiltaksplanene. Det tas sikte på å rullere tiltaksplanene en gang i løpet av perioden.

Det er ikke gitt mye plass til områder vi allerede gjør betydelig innsats på – vi legger til grunn at disse oppgavene videreføres og utvikles.

Selv om det er kommet eksterne og interne innspill i gledelig stor grad, ser vi for oss at det vil kunne være mange spørsmål om hvorfor uventede temaer ikke er kommet med. Da er det viktig å se Landbruksstrategien som et hjelpemiddel og ikke et mål i seg selv, slik at fornuftige tiltak vil kunne fremmes og kunne komme i betraktning også i tiden frem mot 2030.

3.1 Innsatsområde 1: Livskvalitet, velferd og like muligheter

3.1.1 Viken vil

Livskvalitet, velferd og like muligheter skal handle om hvordan vi alle kan leve meningsfulle liv og være bidragsyttere i samfunnet.

Viken vil tilrettelegge for å bo og ha arbeid i landbruksområdene. Dette kan åpne for sosial og økonomisk bærekraft og stimulere til at innbyggerne i landbruksområdene får et større kompetansemangfold. Sterkere kompetanse kan igjen bidra til likeverdige muligheter for konkurransedyktige bedrifter og rike liv.

Landbruket i Viken har ressurser som kan bygge opp under folkehelsearbeidet.

Landbruksstrategien trekker frem tema som flerbruk av utmark for å styrke folkehelse. Inn på tunet kan også bidra til å løse utfordringer i folkehelse.

Viken ønsker en stabil rekruttering til landbruksnæringen og vil jobbe for attraktive utdanningstilbud innen landbruksfaget som bidrar til rekruttering av kompetente næringsutøvere innen alle produksjonsretninger for landbruksproduksjonen. Ikke alle deler av Viken har en naturbruksskole i nærområdet. Det må derfor legges til rette, med for eksempel skyssordninger, slik at ungdom ikke velger bort naturbruksutdanningen på grunnlag av reisevei. Som del av den nasjonale satsingen på å bygge Matnasjonen Norge vil vi også jobbe for rekruttering til matfagene.

For å opprettholde en sterk landbruksnæring vil det også jobbes for kompetanseheving for de som har arbeid i eller tilknyttet landbruket. Det vil være viktig å fremme mulighetene som ligger i å utvikle og utnytte alle gårdens ressurser.

Tallgrunnlaget fra regnskapslagene viser at det kan være til dels store forskjeller i resultat på ellers sammenlignbare bruk. Gjennom Vikens fagskoler skal vi ha et tett og nært samarbeid mellom den praktiske utøver, regnskapslagene, bøndenes organisasjoner og bedrifter, rådgivningstjenesten og forskningsmiljøene ved NIBIO og NMBU. Gjennom grunnutdanning og videreutdanning for utøvere i landbruket skal vi sørge for å innhente kunnskap om og bidra til å spre det som viser seg å være den beste praksis på alle områder, også det som gjelder økonomisk og sosial bærekraft.

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken har vi gode muligheter til å være i naturen og holde oss fysisk aktive hver dag.
- I Viken har alle tilgang til relevant utdanningstilbud og kompetanseutvikling som svarer til den enkeltes, samfunnets og næringslivets behov.
- I Viken tilegner elever og studenter seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling.

3.1.2 Viken skal

- Sikre økonomisk og sosial bærekraft
  - ved å påvirke slik at økonomisk evne gir velferd og mulighet til å legge om til et mer klimavennlig samfunn slik at likhet gir styrket demokrati, gode fellestjenester og mangfold i verdier og kompetanser
  - ved å påvirke slik at ivaretagelse av natur og rent vann i landbruksområdene gir grunnlag for livskvalitet og velferd
  - ved kompetanseheving på de områdene som tradisjonelt sett ikke er en del av landbruket; økt kompetanse på digitalisering og ny teknologi og på videreforedling og distribusjon
  - ved å ta en aktiv rolle i arbeidet med formidling av «beste praksis», og gjennom det styrke fylkeskommunens ansvar på området.

- Styrke folkehelsa
  - ved at landbruket skal fortsette å produsere mer av sunne og ettertraktede matvarer uten bruk av tilsetningsstoffer, GMO (genmodifisert) eller forebyggende bruk av antibiotika, og ved å redusere bruken av kjemiske plantevernmidler
  - ved at sunnheten i råvaren følges ut i verdikjeden ut til konsument
  - ved å tilrettelegge for aktivitet og rekreasjon slik at det blir attraktivt å øke flerbruk av utmark, vandre i kulturlandskap og benytte seg av et landbruksbasert reiseliv som tilbyr opplevelser og lokalmat
  - ved at landbruket kan tilby gode inn på tunet-tjenester
  - ved å legge vekt på forutsigbare, gode arbeidsvilkår og boforhold, samt legge til rette for at også arbeidstakere med lavere formell kompetanse kan ha viktige oppgaver innen næringa.

- Sikre rekruttering og kompetanseheving til de som har arbeidet sitt knyttet til landbruket
  - ved å fremme og utvikle tilbudene ved våre videregående skoler med utdanningsprogram Naturbruk og Restaurant- og matfag
  - ved å informere godt om landbruket som yrkesvalg og påpeke kvaliteter ved å ha arbeidet sitt i landbruket
  - ved å følge opp og utvikle tilbudet om voksenagronomutdanning og fagskoletilbud
  - ved å støtte andre instanser som driver opplæring og kompetanseheving i landbruket
  - ved samhandling og bedriftsnettverksbygging i landbruket
  - ved å bygge kompetanse innen bærekraftig og klimatilpasset landbruk ved å styrke kompetanseheving innen næringsutvikling/forretningsutvikling

3.1.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak	Virkemiddel
Bedre folkehelse ved sunn og ettertraktet mat på norske landbruksressurser	Bevisstgjøring om forholdet folkehelse og matproduksjon. Styrke hele verdikjeden og utfordre aspekter ved den vertikale integreringen til dagligvarekjeden.	Påvirkning
Bedre folkehelse ved flere aktivitetstilbud i landbruksområdene	Stimulere til tilleggsnæringer	Påvirkning Støtteordninger
Bedre økonomisk og sosial bærekraft, i hele fylket	Påvirke og opplyse	Påvirkning
Naturbruk er attraktive opplæringstilbud for unge og voksne	Samarbeide med bransje i utvikling av skoletilbud og gjøre tilbudet godt kjent	Påvirkning Utdanningstilbud
Gode etter- og videreutdanningstilbud i landbruket	Kurs, fagdager etc.	Støtteordninger Utdanningstilbud
Økt søkelys på bedre landbruksdrift og innovasjon i landbruket	Konkurranser og priser	Økonomiske virkemidler

3.2 Innsatsområde 2: Bærekraftig og rettferdig økonomisk system

3.2.1 Viken vil

Fremtidig økonomisk vekst og utvikling må skje innenfor planetens tålegrenser, hvor produkter og tjenester må gi mindre belastning på klima og miljø. Landbruket er en naturbasert næring som kan være en del av løsningen i dette grønne skiftet. For å nå bærekraftmålene må det jobbes for et stadig mer sirkulært landbruk der landbruket også velger bærekraftige løsninger for klima, naturmangfold og vannmiljø..

For å utløse landbrukets potensiale innen sirkulærøkonomi og det grønne skiftet må det legges til rette slik at landbruksnæringen har de nødvendige ressursene og forutsetningen til å bidra. De som arbeider i landbruket må ha et godt økonomisk utkomme, og det må være god nok økonomi til at næringen kan gjennomføre den teknologiske og økologiske utviklingen som kreves for å nå målet om det grønne skiftet.

Skogbruket er en viktig bidragsyter til det grønne skiftet. Viken vil stimulere til avvirkning av skog på best mulig tidspunkt for kvalitet på tømmeret og god karbonbinding. Da må det legges til rette for ny industri og transport av tømmer på vei, med båt og med jernbane. En moderne tømmerhavn er viktig for uttransport av tømmer fra Vikens skoger. Viken fylkeskommune jobber med en regional plan for tømmerhavn i Drammensregionen.

En aktiv og bærekraftig skognæring er viktig for klimaarbeidet. Det må jobbes for et aktivt skogbruk med høyere avvirkning enn i dag innenfor bærekraftige rammer. En bærekraftig skogdrift må ha en god økonomi som også tar hensyn til bevaring av natur- og vannmiljø, dette omtales nærmere under innsatsområde 6.

Potensialet for karbonbinding og behovet for redusert avrenning og utslipp fra jordbruket omtales under innsatsområdene 4 og 6.

Viken skal ha en bærekraftig matproduksjon, både med hensyn til miljø og økonomi. Bonden må få rett betaling for produktene slik at det lønner seg å produsere bærekraftig mat. Landbruket i Viken må også ha tilgang på kompetent arbeidskraft, særlig i sesong, og rekrutteringen av norsk arbeidskraft må økes.

Viken ønsker økt sysselsettingsgrad og økt verdiskaping på gårdsbrukene. Derfor må det være god økonomi i en variert matproduksjon, og det må fortsatt legges til rette for etablering av tilleggsnæringer på gårdene. Det må jobbes for at landbruket opprettholder gode samvirkestyrte

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken er grønn omstilling, sirkulærøkonomi, nyskaping og entreprenørskap drivkrefter for bærekraftig utvikling.
- I Viken har vi en bærekraftig reiselivs-, rekreasjons- og opplevelsesnæring.
- I Viken har vi et bærekraftig og nasjonalt og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv med høy verdiskaping og produktivitet i alle deler av fylket. Vi tiltrekker oss og tar vare på talentene våre.
- I Viken verdsettes innovasjon, intraprenørskap og gründere som skaper nye arbeidsplasser for seg selv og andre.

distribusjons- og markedskanaler. For nye næringer og tilleggsnæringer bør det også bli gode langsiktige avtaler og at det etableres hensiktsmessige distribusjonskanaler som når frem i nye og etablerte markedskanaler.

Tilleggsnæringer i landbruket (ofte bygdenæringer) bygger på landbrukets ressurser og gir økt verdiskaping i landbruket. De fleste gårdsbruk i Viken har kort vei til markedet for både varer og tjenester. Viken skal jobbe for at landbruket kan utnytte disse markedsmessige fordelene.

Ambisjoner:

- *Landbruket har en økonomi som gjør det i stand til å være en viktig bidragsyter til og en del av løsningen for det grønne skiftet.*
  - *Matproduksjonen i Viken gir et trygt og godt arbeidsliv både for arbeidstaker og næringsdrivende.*
  - *Bondens rolle som selvstendig næringsdrivende, med utvikling av varer og tjenester basert på gårdens helhetlige ressurser, skal stimuleres for å gi et mer mangfoldig og solid landbruk.*
-

3.2.2 Viken skal

- Påvirke nasjonale ordninger som setter de økonomiske rammebetingelser for landbruksnæringen i retning av bedre økonomi og bedre tiltak relatert til Klimasmart Landbruk.
  - Sikre rekruttering av matprodusenter ved bruk av egne skoler og på annen måte virke inn i bransjen.
  - Påvirke nasjonale ordninger som fremmer et aktivt landbruk i hele Viken, spesielt i fjellregionen og fraflyttingskommuner.
  - Bidra med å finne løsninger for mer norsk arbeidskraft i landbruket og i grøntnæringen spesielt.
- Vise betydningen landbruksnæringen har for Viken
  - Ved å synliggjøre verdiskapingen av jord- og skogbruk, tilleggsnæringer i landbruket, samt tilhørende foredlingsindustri i Viken.
- Bidra til utviklingen av nye for-ressurser sett i lys av det grønne skiftet
  - Fylkeskommunale støtteordninger som bidrar til innovasjon innen teknologi, produksjonsmetoder og agronomi.
- Bidra til at flere bønder har mulighet til å etablere tilleggsnæringer på gården
  - Tilleggsnæringer er med på å styrke verdiskapingen på gårdene, og skal gi gårdene et bedre ressursgrunnlag for blant annet å ta del i det grønne skiftet. Viken skal jobbe for videreutvikling av etablerte produksjoner innen jord- og skogbruk, samt stimulere til nyskaping og bedriftsutvikling.

- Legge til rette for kompetanseheving på drift og etablering av tilleggsnæringer for både næringsutøvere og forvaltning
- Jobbe for å synliggjøre og styrke skogbrukets rolle i det grønne skiftet og ved det løfte dets bidrag i klimakampen i samfunnets bevissthet.
  - Skogen i Viken tar årlig opp flere CO₂-ekvivalenter enn klimagassutslippene i Viken utgjør (*Miljødirektoratet*). Derfor skal Viken jobbe for å styrke utviklingen innen bruken av tre og bidra til mer klimariktig skogsdrift.
  - Arbeide for at skognæringen blir mer bærekraftig både når det gjelder klima, friluftsliv og ivaretagelse av naturmangfoldverdier, blant annet gjennom tettere samarbeid med ulike relevante fagmiljøer i takt med oppdatert kunnskap.
  - Arbeide for mer vern og restaurering av utvalgte skog- og naturområder gjennom bruk av «frivillig vern», blant annet for å oppnå Stortingets mål om 10% vern av skog.
- Økonomisk bærekraft i skogbruket
  - Økonomisk og miljømessig bærekraft relatert til moderne høstemetoder, skogplante- og skogpleie, og mer tilpassede avvirkningsmetoder for både biologisk mangfold og riktig avvirkningstid og tilgang til det tømmer som skal avvirkes.
  - Overgang til nye energiformer
  - Tilgang på relevant arbeidskraft, også sesongmessig, med gode arbeidsvilkår.
  - Styrket opplæring i drift av skog i videregående utdanning og styrket utdanningstilbud for skogsentreprenører
  - Forskningsmidler, blant annet i treforedlingsindustrien, bør kunne bidra til å skifte ut fossilt CO₂ i diverse varer med biologisk CO₂ fra tømmer.
  - Utvikle ny virksomhet som utnytter skogen og treets ressurser på en miljø- og klimasmart måte.

3.2.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak	Virkemiddel
Synliggjøre og styrke skogbrukets rolle i det grønne skiftet	Stimulere til prosjekter som styrker utviklingen innen bruk av tre i Viken	Eget bioøkonomiprojekt Støtteordninger
	Bidra til mer klimariktig tømmertransport	Areal- og veiplanlegging
Påvirke nasjonale ordninger som setter de økonomiske rammebetingelsene for næringen	Påvirke jordbruksforhandlingene.	Påvirkning
Synliggjøre landbrukets verdiskaping i Viken	Fremskaffe status og analyse av potensiale	Utredning
Økonomisk bærekraft i skogbruket	Omlagging fra fossilt til biologisk karbon.	Støtteordninger
Økonomiske ressurser til gjennomføring av det grønne skiftet	Arbeide for et mer brukervennlig Regionalt miljøprogram (RMP) og økte bevillinger til ordninger som støtter og fremmer klima- og miljøtiltak, herunder ivaretagelse av naturmangfold og godt vannmiljø Støtte forskning og utvikling samt innovasjon	Påvirkning Støtteordninger
Flere bønder skal ha mulighet til å etablere tilleggsnæringer på gårdsbruk	Stimulere til prosjekter og kompetanseheving som gir flere varige og lønnsomme tilleggsnæringer basert på gårdens ressurser, inkludert jakt og fiske, samt formidling av kultur og historie	Støtteordninger
	Legge til rette for landbruksbasert reiseliv og opplevelser Styrke koblingen mellom reiseliv og landbruk i Viken	Støtteordninger
	Legge til rette for reiseliv og opplevelsesnæring basert på biologisk mangfold	Eget prosjekt innen rein og opplevelser Støtteordninger
	Tilrettelegge for etablering og bruk av inn på tunet-tjenester på gård	Prosjektet «Inn på tunet løftet 2»

3.3 Innsatsområde 3: Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring

3.3.1 Viken vil

Viken har store muligheter for økt matproduksjon fra landbruk og akvakultur. Fylkeskommunen vil jobbe for å øke matproduksjonen og sjølforsyningsgraden i fylket basert på norske ressurser, samtidig som bærekraftig arealbruk ivaretar natur- og vannmiljø. Utbyggingspress, store infrastrukturprosjekter og næringsområder beslaglegger i stor grad arealer som kunne vært brukt til å dyrke mat. Dette svekker selvforsyningsgraden og matsikkerheten. Viken vil ha en nullvisjon mot nedbygging av dyrket mark.

Mål om økt matproduksjon basert på norske ressurser vil ha flere positive effekter for mange av de andre målene for landbrukssektoren. Målet om økt matproduksjon henger nært sammen med at befolkningen i Norge øker. Utfra ernærings-, klima og markedsituasjon er det ønskelig at en god andel av økningen kommer i området grønnsaker, frukt og bær samt proteinholdige vekster til mat og fôr. Et importvern som øker markedsmulighetene i det norske markedet vil påvirke målet om økt matproduksjon.

Økt matproduksjon vil kunne øke vår selvforsyningsgrad. Selvforsyningsgraden i Norge lå på 45 % i 2019, korrigert for importert kraftfôr er den 36 % (NIBIO). Dette må regnes som en lav selvforsyningsgrad av landbruksprodukter sett i forhold til andre nasjoner vi gjerne sammenligner oss med. Vi har sett en større sårbarhet i forsyningsevne og forsyningslinjer fra andre land i den senere tid. Fylkeskommunen vil se økt matproduksjon i sammenheng med selvforsyningsevne og mulighet for å styrke vår matberedskap. Selvforsyningsevne må også ses i sammenheng med matsvinn. For eksempel medfører standarder for frukt og grønt i flere tilfeller unødvendig matsvinn. Det bør jobbes for redusert matsvinn i hele forsyningskjeden og at all mat når forbruker.

Redusert kjøttforbruk og matsvinn trekkes frem som klimatiltak i f.eks. Klimakur 2030. Nordmenn har tradisjonelt sett hatt et lavere kjøttforbruk enn i dag. Det bør være et mål at mer av det kjøttet nordmenn faktisk spiser er fra norske ressurser, og at også fôrimport regnes med. Det vil kunne bidra til å styrke norsk landbruk og selvforsyningsgrad. Klima- og dyrkingsforholdene i Viken er spesielt gode i forhold til landet for øvrig. Vi bør derfor utnytte potensialet for økt produksjon av frukt og grønt i fylket vårt og jobbe for at flere produsenter får leveringsavtaler hos de store kjøperne av norskprodusert frukt og grønt. Viktige og relevante tiltak for å redusere utslipp knyttet til

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken har vi sikre og bærekraftige forsyningskjeder, og god mat-, drikkevanns- og forsyningsikkerhet.
- I Viken produserer, foredler og kjøper vi stadig mer av vår egen mat.
- I Viken tar vi vare på naturen slik at vi unngår tap av biologisk mangfold på land og i vann. I Viken tar vi vare på natur slik at det biologiske mangfoldet på land og i vann styrkes.
- Vikens jordbruk, skogbruk, havbruk og næringsmiddelindustri er bærekraftig.
- I Viken skal omdisponering av areal ikke gå på bekostning av matproduksjon, biologisk mangfold, friluftsområder eller karbonlagring. Vi har nullvisjon for nedbygging av matjord.
- I Viken er forskning, innovasjon og teknologi drivere for en grønn omstilling i matproduksjonssystemet.

kjøttproduksjon er god agronomi, forskning og tiltak innen husdyravl, endring av fôrmidler, bedre grovfôr kvalitet og beitebruk, samt riktig bruk og håndtering av gjødsel.

De store utmarksbeitearealene i skog, fjell og ved kysten må utnyttes bedre. Bruk av utmarksareal kan øke selvforsyningsgraden. Andelen norske ressurser i fôrproduksjonen må også økes. Ressurser fra skog og hav kan i større grad brukes til produksjon av mat og dyrefôr.

Landbruket i Viken skal være nyskapende og ha en mangfoldig matproduksjon slik at forbrukerne kan få det de etterspør. Det skal stimuleres til produksjon av nye sorter, utvikling av nye produkter og produksjon av økologisk mat som det er etterspørsel etter i markedet. Det bør tilstrebes en økt grad av digitalisering og automatisering for å sikre effektivitet og vekstmuligheter til tross for knapphet på arbeidskraft. Dette vil også kunne bidra positivt til selvforsyningsgraden, økt dyrevelferd og eksport av norske agritech løsninger.

Viken vil stimulere til lengre verdikjeder i landbruket og øke verdiskapingen fra lokalmat og drikke. Lokal og bærekraftig matproduksjon kan øke selvforsyningsgraden og øke verdiskapingen i landbruket. Viken fylkeskommune vil selv gå foran som et godt eksempel på bruk av lokalmat og økologisk mat. Produksjons- og distribusjonssystemer må videreutvikles og det må jobbes for og legges til rette for alternative omsetningskanaler for norsk mat.

Regjeringen har utviklet et politisk rammeverk for Norge som matnasjon frem mot 2030 – Matnasjonen Norge. Arbeidet er basert på bærekraftsmålene og en aktiv nærings- og folkehelsepolitikk. Viken vil jobbe aktivt for å bidra til å bygge Matnasjonen Norge.

Husdyrbruket i Viken skal være allsidig og ha god dyrevelferd. Dyrehold skal i størst mulig grad ta hensyn til dyrenes naturlige adferd og behov. Strengere krav for inne- og uteareal er en naturlig del av høy standard i dyrevelferd. Økt veiledning og bedre tilsyn må til for å sikre at krav til dyrevelferd overholdes.

Økt bruk av mobil- og gårdsslakterier kan styrke dyrevelferden ved kortere transport og mindre stress for dyret. Bruk av mobil- og gårdsslakterier vil også legge til rette for økt utnyttelse av kortreist mat og viltkjøtt.

Ambisjoner:

- *I Viken skal et tydelig jordvern bidra til fremtidig matsikkerhet*
  - *Viken skal øke sin selvforsyningsgrad gjennom økt matproduksjon og bedre ressursutnyttelse*
  - *Viken har en nyskapende og mangfoldig matproduksjon*
  - *Viken skal være kjent for matopplevelser og matkultur*
  - *I Viken er det gode alternative salgskanaler for norsk mat*
  - *Husdyrbruket i Viken er allsidig og har god dyrevelferd*
  - *Viken skal arbeide for driftsformer der ulike arter husdyr skal kunne få mosjon, frisk luft og dagslys og slik ivareta flere av sine artstypiske behov.*
  - *Viken skal bidra til å redusere matsvinn*
-

3.3.2 Viken skal

- Stimulere til økt matproduksjon innenfor rammen av bærekraftig arealbruk
- Ha en null-visjon for nedbygging av dyrket og dyrkbar jord
  - Utbygging skal ikke gjøres på matjord. Dyrket og dyrkbar jord må bevares for å opprettholde vår selvforsyningsgrad og ivareta matsikkerheten.
- Følge opp nasjonale og egne mål om økt matproduksjon på norske ressurser
  - Ubrukte ressurser både i hav og på land bør tas i bruk for å øke matproduksjonen. Det bør også ses på muligheter for endret produksjon, f.eks. grønnsaksproduksjon i stor og liten skala på areal som er egnet til det, samt et økt fokus på de kjøttproduksjonene som kan bidra mest til å omdanne gress til menneskemat. Videre kan det jobbes med både å øke produksjonsvolum og å heve kvaliteten på det som produseres. Økt matproduksjon på norske ressurser vil gagne selvforsyningssevnen og åpne for en forbedret matberedskap samlet sett. Korn er et basisprodukt i all matvareberedskapstenkning. Viken, som Norges kornkammer, må arbeide for å finne kornsorter som egner seg i dagens klima og legge til rette for bedre lagringsmuligheter
- Bruke sin posisjon som stor innkjøper til å få en større andel norskproduserte matvarer inn i avtaler om offentlige anskaffelser.
- Stimulere til økt bruk av norske ressurser i fôrproduksjonen
  - Importert protein kan erstattes av norske ressurser. Produkter fra hav, jord og skog bør utvikles og testes som proteinkilde i fôrproduksjonen
- Stimulere til nyskaping i landbruket
  - Det skal stimuleres til å videreutvikle etablerte og utvikle nye produksjoner innen jord- og skogbruk. Teknologiutvikling, digitalisering og økt forsknings- og innovasjonsinnsats er viktig i dette arbeidet.
- Bidra til økt verdiskaping fra lokal mat og drikke
  - Det skal stimuleres til økt satsing på lokale produkter. Vi skal også jobbe for økt bruk av lokal mat og stimulere til utvikling av opplevelsesturisme knyttet til lokal mat og regionens matkultur.
  -
- Bidra til at det settes søkelys på god dyrevelferd
  - Naturbruksskolene er en viktig læringsarena og synlige gårdsbruk i Viken samfunnet. Naturbruksskolene må synliggjøre et godt husdyrhold og høy dyrevelferd.
  - Viken skal bruke støtteordninger og påvirkningsmuligheter for å bedre dyrevelferd, for eksempel i relevante planer og saker sammen med partnerskapet i landbruket”.
- Stimulere til et kosthold med større andel frukt og grønt
  - Mest mulig av de animalske og vegetabiliske produktene som spises er produsert i Norge, fortrinnsvis lokalt.
  - Tilstrebe en økt andel økologisk mat og se til det som står om dette i Viken fylkeskommune sin anskaffelsesstrategi.
- Viken skal øke ambisjonsnivået på tiltakene innen dyrevelferd.

- o Viken skal vise vei ved å styrke dyrevelferden i hele landbruket.
- o Ambisjonene om høy og nyskapende standard i dyrevelferden bør inkludere eksisterende bruk i Viken i tillegg til Vikens videregående skoler.

3.3.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak	Virkemiddel
Bevare dyrka jord i Viken	Velge andre arealer enn dyrka jord til boligformål, næringsformål eller andre formål	Arealplaner
	Unngå restarealer og oppstykking ved bygging	Arealplaner
	Begrense den negative innvirkningen drift og vedlikehold av fylkesveier har for jord- og skogbruksnæringen	Arealplaner Veivedlikehold
	Benytte arealregnskap og nyere kartboniteringer for å vurdere jord- og skogbruksarealer og veie det opp mot grønne verdier knyttet til evt. utbyggingstiltak	Arealplaner
	Bidra til at det produseres mat på dyrkbar jord, slik at jorda ikke ligger brakk	Påvirkning
	Må dyrka jord bygges ned, må matjord tas vare på og tilsvarende areal så raskt som mulig opparbeides et annet sted på tiltaksansvarlig sin regning etter siste oppdaterte retningslinjer.	Plan
Økt bruk av norske ressurser i fôrproduksjon	Stimulere til utvikling og uttesting av nye proteinkilder fra jord- og skogbruk til husdyrfôr	Støtteordninger
	Stimulere til at alger, tang og tare og insekter benyttes som proteinkilde i fôrproduksjonen	Støtteordninger
Øke matproduksjonen med 1 % per år	Stimulere til tiltak som kan bidra til økt selvforsyningsgrad	Støtteordninger
	Videreutvikle grønnsaksproduksjonen – veksthus og friland	Støtteordninger
	Økt og riktig kvalitet i kornproduksjonen	Støtteordninger Kornprogrammet
	Utnytte beiteressursene bedre, slik at det kan dyrkes korn og grønnsaker på mest mulig av arealet som er egnet til det.	Påvirkning
	Redusere matsvinn i verdikjeden frem til forbruker, inkludert i offentlig sektor	Påvirkning, støtteordninger

Økt mangfold i Vikens matproduksjon	Stimulere til prosjekter fremmer utvikling av nye produkter og produksjonsmåter i landbruket	Støtteordninger
	Stimulere til utvikling av markedsmuligheter og markedskommunikasjon for norskproduserte matvarer	Støtteordninger
	Bidra til at etterspørselen etter økologiske mat dekkes av norske produkter	Støtteordninger
	Stimulere til andelslandbruk, markedshager og parsellhager	Påvirkning, støtteordninger
	Arbeide for et bedre tilbud av økologisk og vegetarisk mat i Vikens kantiner og i andre relevante sammenhenger.	Påvirkning, anskaffelsesstrategi
Økt nyskaping i landbruket	Øke forsknings- og innovasjonsinnsatsen	Støtteordninger
	Stimulere til teknologiutvikling og digitalisering i landbruket, også på våre naturbruksskoler.	Støtteordninger
	Bidra til å opprettholde og utvikle produsentmiljøer med mål om innovasjon og utvikling	Støtteordninger
	Stimulere til prosjekter som bidrar til lengre verdikjeder i landbruket	Støtteordninger
Økt verdiskaping fra lokal mat og drikke	Stimulere til prosjekter som gir økt verdiskaping fra lokal mat og drikke og økt bruk av lokal mat og drikke i reiselivet.	Støtteordninger
	Økt bruk av lokal mat og drikke i Viken Fylkeskommune	Innkjøpsstrategi
	Økt bruk av lokal mat og drikke i det offentlige	Påvirkning
	Det skal legges til rette for at fiskebestander og bestander av jaktbart vilt kan høstes, foredles og inngå i lokal matproduksjon og som tilleggsnæring	Påvirkning Støtteordninger
Øke kompetanse og fokus på dyrevelferd	Bruke fylkets videregående skoler med naturbruk som læringsarenaer for, og eksempler på, høy og nyskappende standard for dyrevelferd	Utdanningstilbud
	Stimulere til prosjekter på teknologisk utvikling for å bidra til god dyrevelferd	Støtteordninger
	Bidra til utredning og tilrettelegging for økt bruk av mobil- og gårdsslakterier	Påvirkning støtteordninger

3.4 Innsatsområde 4: Redusert klimagassutslipp og energiomlegging

3.4.1 Viken vil

Landbruket står sentralt i FNs bærekraftsmål, som blant annet setter søkelys på at det må produseres mer mat samtidig som man ivaretar det biologiske mangfoldet. Landbruket er en del av løsningen på flere områder, og kan f.eks. bidra til renere vann og jord, økt fornybar energiproduksjon, og viktige lokale arbeidsplasser. Viken vil sette flere av FNs bærekraftsmål for klima ut i konkret handling.

Landbrukets klimagassutslipp kommer fra to typer kilder; bruk av fossil energi, og biologiske eller kjemiske prosesser. Den fossile energibruken er først og fremst knyttet til landbruksmaskiner og transport, men det brukes også olje og gass i gartneriene, til oppvarming av driftsbygninger og korntørking. Landbrukets organisasjoner har satt seg som mål å fase ut fossil energi innen 2030. I samarbeid med primærnæringene og FoU-miljøene skal fylkeskommunen jobbe for å finne fossilfrie løsninger for landbruksnæringen og redusere biologiske utslipp gjennom blant annet for utvikling og avl.

Matjorda er en ikke-fornybar ressurs. Både god drift og bevaring av skog og dyrkbar jord er derfor svært viktige miljø- og klimatiltak. Landbruket i Viken bidrar allerede til å binde store mengder karbon gjennom blant annet eng og beiter samt tilvekst i skogen. Gjennom fotosyntesen bindes karbon i levende biomasse, både i skogen og gjennom planteproduksjon i jordbruket. Endringer i bruken av jorda, som mindre grasareal, nydyrking eller uttak av torv fra myr fører til økte klimagassutslipp

En aktiv og bærekraftig skognæring er viktig for klimaarbeidet. Skogen er en svært viktig ressurs for å binde karbon og det må legges til rette for avvirkning av skog på best mulig tidspunkt for kvalitet på tømmeret og optimal karbonbinding.

Det er potensiale for økt uttak av råstoff fra skogen. Tre er et fornybart råstoff og en viktig del av den sirkulære økonomien. Bruk av tre i bygg binder karbon og bidrar til et redusert klimaavtrykk. Vi vil jobbe for økt produksjon av bygningsmateriale i tre, økt kunnskap om å bygge i tre og økt bruk av tre både i nye bygg og ved renovering.

Skog- og jordbruket forvalter samlet sett både vår alles felles natur og matproduserende areal, naturmangfold og friluftslivsverdier, og betydningen for samfunnet må ivaretas tydelig i fylkeskommunens planer og strategier. Det må derfor arbeides for at mer av skogen avvirkes gjennom

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken arbeider vi for økt produksjon og bruk av fornybar energi, energi- og ressurseffektivisering og økt opptak av klimagasser og lagring av karbon gjennom karbonfangst og naturlige prosesser. Vi skal ta hensyn til naturmangfold, matproduksjon, kulturminner og friluftsliv når vi produserer og transporterer energi.
- I Viken tar vi i bruk nye og bærekraftige løsninger med lave karbonfotavtrykk i bygg, og når vi bygger ut infrastruktur.
- Viken er et lavutslippssamfunn uten fossile utslipp, der det ikke slippes ut mer klimagasser enn det tas opp gjennom karbonfangst og naturlige prosesser. Omleggingen skal skje på en rettfærdig og sosialt inkluderende måte. Klimagassutslippene er kuttet med minst 80 prosent innen 2030 målt fra referanseåret 2016.

plukkhogst der det er hensiktsmessig, blant annet med hensyn til hekke- og yngletiden og øvrig biologisk mangfold. Anleggelse av nye skogsbilveier representerer store inngrep i naturen, og bør anlegges etter råd og retningslinjer hvor ulike hensyn kan avveies.

Viken skal ha et klimavennlig og energieffektivt landbruk, og prosjektet «Klimasmart landbruk Østfold» skal videreføres for hele Viken.

Ambisjoner:

- *I Viken skal binding av karbon i landbruket økes*
  - *I Viken skal utslipp av klimagasser fra landbruket reduseres*
  - *Landbruket i Viken skal bli klimasmart*
  - *I Viken er landbruket en netto energileverandør*
  - *I Viken er det naturlig å velge tre som byggemateriale*
-

3.4.2 Viken skal

- Bidra til utvikling av nye teknologier for karbonlagring og økt karbonbinding i landbruket
  - ved å stimulere til prosjekter som kan bidra til økt karbonlagring i jorda og stimulere til kompetanseheving og god og målrettet agronomisk praksis.
- Stimulere til økt bruk av sol- og bioenergi i landbruket, utfasing av fossil energi og reduksjon av klimagassutslipp fra landbruket
  - ved å legge til rette for reduserte klimagassutslipp og økt lønnsomhet i norsk landbruk gjennom å øke kompetansen blant bøndene, stimulere til prosjekter og benytte naturbruksskolene som moderne læringsarenaer og gode eksempler til etterfølgelse.
- Mobilisere landbruket til å produsere og levere fossilfri energi
- Bidra til økt bruk av tre som byggemateriale
  - Ved å informere og påvirke slik at tre blir vurdert og foretrukket både til konstruksjon og isolasjon.
  - Bruk av tre i egne bygg hører inn under Viken fylkeskommunes eiendomsstrategi og er derfor ikke omtalt i landbruksstrategien.
- Bidra til at større og mindre driftsenheter kan ta i bruk ny teknologi ved økt bruk av delingsordninger for maskiner og utstyr og bruk av maskinentreprenører.

Klimasmart landbruk Østfold har gjennom snart tre prosjektperioder hjulpet Østfoldbøndene å tenke klima i alle sammenhenger.

3.4.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak	Virkemiddel
Nye teknologier for karbonlagring utvikles	Stimulere til prosjekter som kan bidra til nye teknologier for karbonlagring i jord og skog, herunder f.eks. biokull	Støtteordninger
Økt karbonbinding i landbruket	Styrke kompetanse og forskning innen agronomisk praksis som øker jordas evne til å binde karbon	Støtteordninger Utdanningstilbud Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
	Utnytte potensialet for karbonbinding i skogbruket	Støtteordninger Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
Økt bruk av sol- og bioenergi i landbruket	Stimulere til prosjekter som fremmer bruk av sol- og bioenergi i landbruket.	Støtteordninger Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
	Bidra til rådgivingskompetanse slik at bønder kan ta riktige valg ved bruk av sol- og bioenergi	
Utfasing av fossil energi i landbruket	Vikens naturbruksskoler viser gode eksempler på bruk av alternativer til fossil energi	Utdanningstilbud Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
Redusere klimagassutslipp fra landbruket	Bidra til at bønder tenker klima i alle sammenhenger	Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
	Stimulere til prosjekter som kan bidra til lavere utslipp fra veksthusnæringen	Støtteordninger
	Stimulere til prosjekter som kan bidra til å redusere klimagassutslipp fra kjøttproduksjonen gjennom fôr utvikling og avlsarbeid	Støtteordninger
Økt energileveranse fra landbruket	Legge til rette for økt produksjon av biogass og fjernvarme fra jordbruket	Mobilisering
	Legge til rette for økt produksjonen av bioenergi fra skogbruket	Mobilisering
	Legge til rette for økt produksjon av solenergi i landbruket	Påvirkning, mobilisering
Økt bruk av tre som byggemateriale	Styrke bruk av tre i kommunenes planverk	Påvirkning, prosjekt Tredriverne og klimarådgiverne
	Stimulere til bruk av tre i landbruksbygg	Påvirkning Prosjekt Tredriverne
	Fremme bruk av tre i offentlige bygg	Påvirkning Prosjekt Tredriverne

3.5 Innsatsområde 5: Helhetlig by- og stedsutvikling

3.5.1 Viken vil

87 prosent av befolkningen i Viken bor i tettbygde strøk. Samtidig er det stor variasjon i størrelse på byene og tettstedene i Viken, og i hvilke utfordringer de står overfor. Helhetlig by- og stedsutvikling handler om å se det fysiske miljøet i sammenheng med det sosiale livet og menneskers opplevelser.

Et levende landbruk representerer mange direkte og indirekte goder som er verdifulle for så vel byer som bygder. Et aktivt landbruk over hele Viken vil mange steder være en viktig grunnpilar, og noen steder en forutsetning, for levedyktige samfunn. Gårdene i Viken er både bosted og arbeidsplass. Mange gårdsbruk er familiedrevet, men de som bor på gårdene kan også ha deler av eller hele arbeidsinnsatsen sin utenom gården, og gjerne knyttet til andre bransjer. Når gården er både arbeidsplass og bosted er det uansett viktig for rekruttering til landbruket at det finnes tjenestetilbud til hele familien, spesielt barn og unge, i nærhet til gården.

Viken er et allsidig og stort landbruksfylke med store variasjoner. For Hallingdal og deler av Numedal er fjellandbruket en viktig del av kommunenes reiselivsnæring. Det må være et mål at fjellandbruket er bærekraftig og økonomisk lønnsomt for bøndene i distriktene. Videreutvikling av fjellandbruket er viktig for å sikre kulturlandskap, stimulere til bosetting og for å øke lokal matproduksjon. Aktivt fjellandbruk og et stort innslag av beitedyr i utmark forhindrer gjengroing av kulturlandskapet og skaper større trivsel.

Urbant landbruk kan være et positivt bidrag til en god by- og stedsutvikling. Urbant landbruk omfatter tradisjonelt landbruk i urbane/bynære strøk og urbane dyrkingsaktiviteter. Urbane dyrkingsaktiviteter har ikke alltid en direkte næringsøkonomisk betydning, men har ofte et sosialt formål i tillegg til lokal matproduksjon. Urbant landbruk kan bidra til kunnskapsutveksling mellom landbruket og bybefolkningen, og kan gi landbruket flere muligheter som tjenesteleverandør til urbane strøk. Det bynære landbruket skjøtter kulturlandskap som ofte er viktige tur- og rekreasjonsområder for befolkningen. Tradisjonell gårdsdrift i urbane områder kan også levere varer og tjenester direkte til byens eller tettstedets befolkning.

De blågrønne strukturene binder de landlige og de mer urbane områdene sammen. Landbruket har en viktig rolle i å ivareta og vedlikeholde disse strukturene. Både kulturmiljø, naturmiljø og vannmiljø har stor betydning for lokalsamfunn og innbyggernes trivsel og aktivitetsmuligheter.

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken tar vi hensyn til kulturminner, aktivitets- og rekreasjonsarealer, naturressurser, matjord og biologisk mangfold i utbyggingsspørsmål.
- I Viken tar vi vare på og utvikler blågrønne strukturer i byer og steder, og innbyggerne har tilgang på varierte friluftsområder og aktivitetsmuligheter, tilpasset ulike aldersgrupper og funksjonsnivå.

Ambisjoner:

- *I Viken skaper landbruket attraktivitet i varierte bygdelag og distrikter*
- *I Viken er landbruket synlig og verdsatt i byer og tettsteder*

Vikens høringssvar på NOU 2020:12 fra Distriktsnæringsutvalget:

«Primærnæringenes betydning for å ha et tilstedeværende næringsliv er svært viktig og vil avle mer næringsliv. Det motsatte; - en fraværende primærnærings vil utarme muligheten i å få tak i ønsket arbeidskraft og å kunne utnytte de muligheter som ligger i distriktene. En fraværende primærnærings vil også føre til at det vil bli et fattigere kulturliv og dermed senke bokvaliteten for andre næringer».

Vikens høringssvar til NOU 2020:15 fra Demografiutvalget:

Viken fylkeskommune slutter seg til utvalgets konklusjon om at det er et stort behov for nytenkning om distriktenes plass i det norske samfunnet og distriktspolitikken, og at utfordringene framover må møtes med flere tiltak enn det den tradisjonelle distriktspolitikken har gjort.

3.5.2 Viken skal

- Ha attraktive bosteder med kvaliteter som gir bolyst med gode møteplasser, nærhet til arbeidsliv, fellestjenester, fritidstilbud, kultur og natur
- Øke landbrukets betydning for bolyst og blilyst i hele Viken
- Bidra slik at landbruket styrker urbant landbruk og styrker landbrukets omdømme generelt
- Jobbe for å bevare og utvikle det bynære landbruket
  - ved å fremme det bynære jord- og skogbruket som en viktig produsent av varer, tjenester og rekreasjonsarealer til et nærliggende marked, og som utstillingsvindu for landbruksnæringen.
- Bidra til å fremme urbant landbruk
  - ved å fremme urbant landbruk som gir verdiskaping til landbruket og/eller bidrar til næringsutvikling i landbruket.
  - Ved å stimulere til erfaringsutveksling og informasjonstiltak for å fremme urbant landbruk i Viken.
- Viken skal bidra til et aktivt fjellandbruk
  - Gjennom satsning på lokalmat
  - Gjennom å arbeide for at det er attraktivt å ha beitedyr i fjellområdene.
  - Gjennom å legge til rette for en naturbasert reiselivsnærings, hvor kulturlandskap og fjellandbruket spiller en stor rolle.

3.5.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak	Virkemiddel
Bidra til at det er attraktivt å bo i bygd og distrikter	Svært godt tilpasset planlegging	Bygdemiljøpakker
	Argumentere for ny distriktpolitikk	Påvirkning
Bidra til å utvikle gode bomiljøer	Stimulere til lokale fellestiltak	Støtteordninger
	Ivareta kultur-, natur- og vannmiljø	Påvirkning Arealplanlegging
	Mobilisere til utviklingsprosjekter	Støtteordninger
Bevare og utvikle bynært landbruk	Ivareta gårder i randsonene av tettbygde strøk	Arealplanlegging
	Stimulere til utmarksbaserte tjenester i bynære strøk	Støtteordninger
Fremme urbant landbruk i Viken	Stimulere til urbant landbruk som gir verdiskaping for landbruket	Støtteordninger
	Erfaringsutveksling og informasjonstiltak om driftsformer innen urbant landbruk	Støtteordninger
Legge til rette for et aktivt fjellandbruk	Stimulere til et aktivt fjellandbruk som sikrer fjellområdenes egne forutsetninger for godt landbruk, og som gir god verdiskaping til bøndene i distriktet	Støtteordninger og gode forutsigbare planverk.
	Legge til rette for at landbruk og reiseliv sees i sammenheng og som forsterkende faktorer.	Støtteordninger og gode forutsigbare planverk.
	Arbeide for samarbeid med våre nabofylker i fjellområdene om gode løsninger for fjellandbruket	Støtteordninger og gode forutsigbare planverk.

3.6 Innsatsområde 6: Miljø, økosystem og biologisk mangfold

3.6.1 Viken vil

Viken ønsker et landbruk som tar hensyn til miljøet og vil at landbruket skal gjøre de tiltak og tilpasninger som er nødvendig for å begrense erosjon og avrenning av jord, næringsstoffer og plantevernmidler. Landbruk utgjør en viktig påvirkning på vannmiljøet, og landbruket må bidra med tiltak for å bedre tilstanden i vann og vassdrag.

Viken fylkeskommune vil samhandle med Statsforvalteren i Oslo og Viken for å gjennomføres gode miljøtiltak i landbruket. Konkrete tiltak og støtteordninger omhandles i Regionalt miljøprogram (RMP).

Oslofjorden er et område som er sterkt påvirket av avrenning fra landbruket i Viken og fylkene rundt. Glommavassdraget, Drammensvassdraget, Numedalslågen og Skiensvassdraget sammenlagt står for store mengder utslipp til Oslofjorden. Tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig. Det er behov for mer kunnskap om avrenning, hvordan å styrke matjordas evne til å holde på vannet og konsekvensene av klimaendringer med tanke på erosjon. Målet er at Oslofjorden skal oppnå god miljøtilstand, at viktige naturverdier skal restaureres, at et aktivt friluftsliv skal fremmes og at naturmangfoldet i fjorden skal ivaretas. Oslofjorden skal bli ren og rik, et hjem for dyre- og planteliv over og under vann, et sted for aktivitet og rekreasjon, til glede for alle Vikens innbyggere. Vikens innsatsområde ses i sammenheng med tiltak beskrevet i «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv».

I randsonen mellom utbyggingsområder og landbruksområder kan det være spesielle utfordringer med overvann fra byer og tettsteder når vannet skal videre ut i bekker og elver dersom kapasiteten på hydrotekniske anlegg i jordbruksområdene utenfor byen/tettstedet er begrenset. Dette kan bidra til ytterligere erosjonsutfordringer i landbruket. Viken vil jobbe for å opplyse om gode tiltak og påvirke til utvikling i retning av et landbruk med minst mulig avrenning og utslipp.

Landbruksområdene i Viken har viktige naturressurser, et variert kulturlandskap og et stort biologisk mangfold med både kystlynghei, slåttemark, beitemark og seterlandskap. Vi vil ta vare på den rike naturen i hele Viken. For å ivareta mangfoldet er det av stor betydning at landbruket har et bevisst forhold til forvaltningen av disse ressursene og at det legges til rette slik at vi kan produsere nok mat og samtidig ivareta miljø og biologisk mangfold.

Viken har et artsrikt kulturlandskap, men mangfoldet trues av et endret landbruk. Riktig beiting på rett sted er viktig for å opprettholde det biologiske mangfoldet og hindre gjengroing av kulturlandskapet.

Utvalg av relevante mål for dette innsatsområdet fra Regional planstrategi:

- I Viken forvalter vi våre naturressurser på en bærekraftig måte.
- I Viken har vi god kunnskap om vår natur og vårt biologiske mangfold og styrker vekst- og leveforhold for sårbare arter.
- I Viken tar vi vare på viktige kulturlandskap, landbruksområder, naturområder, leveområder for dyr og planter og friluftsområder i vår utvikling. Omdisponeringen av disse områdene er kraftig redusert.

Ensidig jordbruk kan føre til redusert jordhelse. Viken vil bidra til å øke jordfruktbarheten ved å legge til rette for tiltak som gir høyere moldinnhold, bedre jordstruktur, og økt karbonlagring i jord. God jordhelse har betydning for bedre klima og godt vannmiljø.

Skogskjøtsel må være bærekraftig og skje i respekt for biologisk mangfold, sårbare naturtyper, vannmiljøet og befolkningens friluftsinnteresser. I spesielt sårbare områder og i områder med spesielt stor friluftsverdi bør maskinbruken ved skjøtsel og hogst tilpasses slik at det biologiske mangfoldet på land og i vann og friluftsverdiene ivaretas i størst mulig grad.

I Viken skal et variert insektliv ha sin plass i økosystemene. Kantsoner langs vassdrag i jordbruket og i skogen har stor betydning for biologisk mangfold, både i kantsona og i vannet, og for å unngå avrenning fra jordbruket til vann. Fylkeskommunen eier mange kantsoner langs vei og arealer rundt fylkeskommunale bygg. Dette er eksempler på arealer med blomsterflora som har stor betydning for insekter og annet biologisk mangfold. Det er viktig at disse skjøttes godt og at det unngås fremmede arter med høy risiko for biologisk mangfold. I byer og tettsteder er det et betydelig potensial i å legge til rette for pollinerende insekter gjennom urbant landbruk; produksjon av mat for eksempel på tak og i parker.

Ambisjoner

- *I Viken skal avrenning og utslipp fra landbruket reduseres*
  - *Viken skal øke forsknings- og innovasjonstakten for bedre utnyttelse av biologiske ressurser*
  - *I Viken blir beiteressursene ivaretatt og benyttet*
  - *Jordbruket i Viken skal styrkes ved økt jordfruktbarhet*
-

3.6.2 Viken skal

- Bidra til utvikling og kunnskap for å redusere avrenning og utslipp fra landbruket
  - Avrenning av plantenæringsstoffer og tap av fruktbar matjord kan begrenses ved å gjøre erosjonsbegrensende tiltak. Dette ivaretar matjorda og hindrer ressurser på avveie. Viken ønsker å bidra til utvikling av nye metoder for å hindre avrenning. Kompetanseheving og -formidling er også et vesentlig tiltak i arbeidet med å redusere avrenning og utslipp. Naturbruksskolene vil være viktige i arbeidet med å synliggjøre og formidle gode miljøtiltak og effekten av disse.
- Bidra til økt kunnskap om biologiske ressurser
  - På vei mot det grønne skiftet er det nødvendig med mer forskning på dette området. Vi vil stimulere til økt tverrfaglig forskning på utmarksressurser og til forskning på utvikling og bruk av ny teknologi og videre utvikling av presisjonslandbruket.

- Bidra til å opprettholde åpne og varierte beiteområder
  - Riktig beiting på rett sted bidrar til å opprettholde det biologiske mangfoldet. Beiting er også viktig for matproduksjonen i Viken. Det er store fôr-ressurser i beiteområdene i både kulturlandskapet og utmarka. Vi skal tilrettelegge for beiting både innenfor og utenfor rovviltsoner – også ved bruk av rovviltgjerdar og andre tiltak innen rovviltsonene som kan bidra til å stimulere til økt utnyttelse av beiteressursene
  - Åpne og varierte beiteområder i kulturlandskap og utmark er også viktig for reiselivet da mange reiselivsprodukter er basert på at natur- og kulturlandskapet holdes åpent.

- Bidra til å styrke utviklingen av arbeidet med jordhelse
  - God jordhelse er viktig for bl.a. infiltrasjonsevne og lagringskapasitet for vann, og en funksjonell jord. En fruktbar jord med høyt moldinnhold og god jordstruktur legger grunnlag for gode avlinger og har også økt evne til å binde karbon. Vi vil styrke utviklingen av arbeidet med god jordhelse og bruke naturbruksskolene som gode eksempler i dette arbeidet. Viken har stor kompetanse på området, denne blir viktige å benytte i arbeidet med jordhelse.

- Viken vil gå foran som et godt eksempel i drift av egen eiendom
  - Gjennomføre tiltak for å redusere avrenning og utslipp fra jord- og skogbruk til vann, samt forbedre og restaurere vannmiljøer
  - Opprettholde og styrke vegetasjonssoner / kantsoner i landbruket

- Viken skal øke antall utvalgte kulturlandskap i landbruket og styrke arbeidet for pollinerende insekter. Det skal stimuleres til frøproduksjon av planter som fremmer biologisk mangfold og økt omfang av habitat for pollinerende insekter.

- Viken skal jobbe for reduksjon av avrenning av næringsalter og jordpartikler fra jordbruksarealer og bidra til økt kunnskap om avrenning og utslipp fra landbruket
  - Avrenning av plantenæringsstoffer og tap av fruktbar matjord kan begrenses ved å innføre erosjonsbegrensende tiltak, som redusert høstpløying og økt bruk av kantvegetasjon. Det vil ivareta matjord og hindre ressurser på avveie.
  - Viken skal bidra til forskning og utvikling av nye metoder for å hindre avrenning. Dette kan gjøres i samarbeid med relevante institusjoner, kommunene i Viken og fylkeskommuner som også har avrenning til Oslofjorden.
  - Kompetanseheving og -formidling er også et vesentlig tiltak i arbeidet med å redusere avrenning og utslipp. Naturbruksskolene vil være viktige i arbeidet med å synliggjøre og formidle gode miljøtiltak og effekten av disse.

3.6.3 Tiltaksplan

Mål	Prioriterte tiltak i Viken	Virkemiddel
Det skal utvikles nye metoder for å hindre avrenning	Mobilisere til prosjekter som bidrar til nye metoder for redusert avrenning	Støtteordninger
Naturbruksskolene i Viken skal være et utstillingsvindu for gode miljøtiltak	Jobbe for at naturbruksskolene i Viken har en drift som viser gode eksempler på effektive og rett tilpassede miljøtiltak for landbruket. Dette inkluderer klima, naturmangfold og vannmiljø, både i jordbruket og i skogbruket	Utdanningstilbud Politisk og økonomisk styring av egen drift Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
Økt forskning og utvikling på biologiske ressurser	Stimulere til utvikling og bruk av ny teknologi og videre utvikling av presisjonslandbruk	Støtteordninger
	Styrke forskning på utmarksressurser	Støtteordninger
Opprettholde åpne og varierte beiteområder i kulturlandskapet og utmark	Stimulere til prosjekter som ivaretar og benytter beiteressursene	Arealplan Støtteordninger
	Tilrettelegging for beiting ved bruk av rovviltgjerder	Rowviltnemnda
Styrke utviklingen av arbeidet med god jordhelse	Stimulere til prosjekter som fremmer arbeidet med jordhelse, f.eks. biokull og regenerativt jordbruk	Støtteordninger Eget prosjekt - Klimasmart landbruk
	Jobbe med jordhelse på naturbruksskolene	Utdanningstilbud

Viken viser vei.

Postadresse: Viken fylkeskommune,
Postboks 220, 1702 Sarpsborg
Sentralbord: 32 30 00 00
post@viken.no

viken.no